

PAGINA 3

'Het kán niet voor niets geweest zijn'

PAGINA 5

'Vuur raakt en verandert ons'

PAGINA 7

Zet de kerk op z'n kop!

VERDER: Diep berouw, grote vreugde ■ De Jut en Jul van de oecumene ■ Eén grote migrantenkerk ■ Gordijnen als verbandgas ■ Hardlopen met het liedboek

Nachtegalen:

Onsterfelijke zangers

Mei is voor vogels de maand van de lentekriebels. Voor de nachtegaal met zijn betoverende zang is het in Meijndel en op de Waalsdorpervlakte goed toeven.

In het voorjaar gaan onze vogels elkaar weer beter verdragen. In de winter is het voedsel schaars en is het ieder voor zich. Zelfs mannetjes en vrouwtjes van één soort staan elkaar regelmatig naar het leven. In de lente wordt het warmer, is er meer voedsel en zo ontstaat ruimte voor meer dan alleen maar overleven. De paarvorming begint. Ruim negentig procent van de zangvogels is monogaam. Instinctief weten ze dat ze samen sterker zijn, meer energie hebben voor het leggen van eieren, het broeden en de zorg voor jonkies. Na een 'first date' scharrelen ze wat om elkaar heen, krijgen verkering. Langzamerhand raken ze zo vertrouwd met elkaar dat er sprake is van paarvorming, een verloving. Van het vervolg – het huwelijk – kun je spreken als er samen een nest wordt gebouwd. In het hele proces van samenkomen speelt de vrouw vrijwel altijd de hoofdrol. Macho's opgelet: zij bepaalt welk mannetje het meest aantrekkelijk is, het sterkst lijkt, het mooist zingt.

Nachtzang

Zo gaat het ook bij de vogel die het onderwerp is van dit verhaal: de nachtegaal. De mannetjes komen aan het eind van de eerste week van april terug uit West-Afrika. Ze komen als dieven in de nacht. Ineens zijn ze er volop.

Nachtegalen zijn erg 'plaatstrouw' en bezetten vaak het territorium van het jaar ervoor. Hoe ze dat zo precies kunnen terugvinden is een van de grote raadsels in de natuur, maar dat terzijde. We hebben het hier over lentekriebels. Vanuit hun territorium laten de heren elkaar luidkeels weten wie in hun stukje duin de baas is. Een dag of tien later arriveren de dames. Opwinding in de mannenwereld! Met hun bijzondere vocale prestaties zingen de heren vol overgave de vrouwtjes 'uit de lucht'. Nachtgalen zingen ook overdag, maar het mooist hoor je ze als het stil is, in de late avond of vroege ochtend. De 'nachtzang' stopt als de mannetjes een vrouwtje hebben gevonden. De nachtegalezang die je in de loop van mei in de duinen hoort, heeft dan ook iets treurigs. Het zijn de vrijgezellen die nog geen vrouwtje hebben weten te lokken. En de jonge vogels in de nesten om hen heen leren het zingen niet van hun eigen vader...

Betoverend

Van hun uiterlijk moeten de nachtegalen het niet hebben, ze zijn met hun beigebruine kleur nogal 'gewoon'. Maar hun zang is betoverend en inspireerde door de eeuwen heen veel kunstenaars. Componisten als Beethoven verwerkten de zang in hun composities. En in de literatuur

FOTO: F. JURGEN

hebben onder andere Shakespeare, Keats en Oscar Wilde de nachtegaal een prominente plaats gegeven. Het is een onsterfelijke zanger.

'Na een 'first date' krijgen ze verkering'

Meer dan de helft van de 6000 tot 7000 broedparen in Nederland wordt geteld in de Zeeuwse en Hollandse duingebieden. In Meijndel en op de Waalsdorpervlakte kun je ze niet missen. In de Amsterdamse Waterleidingduinen lijkt hun aantal af te nemen, maar niet hier in onze

duinen. Als mogelijke reden wordt het aantal damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen genoemd. Die struiken in flinke groepen door de struiken en vernielen zo nestgelegenheid voor de nachtegaal. In Meijndel zitten vooral reeën. Dat zijn dieren die een territorium innemen, niet

in grote groepen optrekken en dus nauwelijks ondergroei vernielen. De grootste nachtegalendichtheid van Nederland ligt tegenwoordig dus gewoon bij ons om de hoek.

FOEKE ZEILSTRA

Uitnodiging nachtegalenexcursie in Meijndel

De Haagse Vogelbescherming (HVB) nodigt lezers van *Kerk in Den Haag* uit om op zondagochtend 7 mei deel te nemen aan de nachtegalenexcursie in Meijndel onder leiding van gids Ton Haase.

ZO. 7 MEI, 6.30 U. VERZAMELPUNT: BOERDERIJ VAN MEIJNDEL, MEIJNDELSEWEG 36, WASSENAAR. OPGAVE VOORAF VIA HVBEXCURSIES@LIVE.NL. IEDEREEN IS WELKOM, ER ZIJN GEEN KOSTEN AAN VERBONDEN.

Van Goghs Haagse jaren

Weinigen weten dat Vincent van Gogh in zijn jonge jaren ook enige tijd in Den Haag heeft gewoond. Mark van der Laan, predikant van de Maranathakerk, is gefascineerd door het werk van de schilder en vertelt erover in een voordracht met beelden. Aansluitend gesprek met het publiek.

WO. 14 JUNI, 14.30-16.30 U. MARANATHAKERK, TWEDE SWEELINCKSTRAAT 156. TOEGANG VRIJ.

LAANKMOLEN DOOR VINCENT VAN GOGH VIA WIKIMEDIA COMMONS

FOTO: STEK DEN HAAG

Wake voor vluchtelingen

In de aanloop naar Wereldvluchtelingendag (20 juni) organiseert Stek samen met de Protestantse Kerk Den Haag op vrijdag 16 juni een wake in de Haagse Bethelkapel, met 'grenzen' als centraal thema. Hoe maken en bewaken we de buitengrenzen van Europa? Hoeveel mensen kan onze samenleving opvangen? Welke barrières ervaren

nieuwkomers in ons land? De wake biedt inspiratie in de vorm van ervaringsverhalen, dialogen en momenten van bezinning: waar lig je wakker van? Wat herkennen we bij elkaar? Zijn er lichtpuntes?

VR. 16 JUNI, 13-22 U. BUURT-EN-KERKHUIS BETHEL, THOMAS SCHWENCKESTRAAT 30. INFO OVER HET PROGRAMMA VIA INFO@WAKEVOORVLUCHTELINGEN.NL EN WAKEVOORVLUCHTELINGEN.NL.

Haags kerkasiel inspireert Italiaanse kunstenaars

De humaniteit ontvouwen

De Italiaanse kunstenaars Margherita Moscardini maakte een sculptuur, geïnspireerd op het kerkasiel in de Bethelkapel van een paar jaar geleden. Derk Stegeman en Theo Hetteema reisden vanuit Den Haag naar Livorno voor de opening van de expositie.

Als een zwart en onwrikbaar monolithisch blok ligt vijfhonderd vierkante meter zwart tapijt in de kleine galerie van Gian Marco Casini aan de Via Montebello in Livorno. Het ligt er zo opgevouwen dat het tot een blok van ruwweg een kubieke meter is samengeballt. In de kleine ruimte iets verder naar achter worden handen op de muur geprojecteerd. Het zijn de handen van mensen die indertijd bijdroegen aan het kerkasiel in de Bethelkapel en je hoort ook hun stemmen: 'hier en nu', 'here and now'. Wie de bovenste hoek opent, treft als label in de stof een ingenaalde toelichting over het kerkasiel in de Haagse Bethelkapel: waar het om ging, wat het was, hoelang het duurde en dat dit tapijt de eerste officiële mobiele annex is van die Haagse Bethelkapel. *The continuous service* (De

doorgaande viering) heet dit werk van de Italiaanse kunstenaars Margherita Moscardini.

Oog in oog

Op zondag 26 maart werd de expositie geopend. Na een bezoek van Moscardini aan de Bethelkapel en aan Stek in Den Haag hadden we in de afgelopen maanden intensief contact over deze sculptuur en de achterliggende gedachten. De vernissagede kwam verrassend snel en ik vroeg Theo Hetteema mee, die tijdens het kerkasiel in 2018-2019 de voorzitter van de Algemene Kerkenraad was en met wie ik de woordvoering deed. Het was bijzonder om nu oog in oog te staan met Moscardini's werk. De sculptuur nodigt uit tot aanraken, je wilt de stof voelen en openvouwen. Wie dit werk openvouwt, vouwt

Margherita Moscardini vertelt bezoekers over haar kunstwerk en het kerkasiel.

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOR.NL - WWW.ENGELNENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

misschien ook de humaniteit tevoorschijn uit alle lagen waarmee we de ander van ons afhouden.

'De sculptuur nodigt uit tot aanraken'

Kan zo in alle eenvoud menselijkheid worden ontwikkeld? Inspiratie ontleent Moscardini aan het werk van de

twintigste-eeuwse vluchteling en filosoof Hannah Arendt. Deze analyseerde scherp hoe mensen die de universele mensenrechten het hardst nodig hebben, daar geen beroep op kunnen doen omdat hun die rechten eerst moeten worden verleend. Tijdens het kerkasiel kon de Bethelkapel dankzij de doorgaande viering een veilige plek zijn voor de familie Tamrazyan. Kan deze sculptuur aan die veilige plek continuïteit verlenen? Kan de ontvouwing van dit tapijt een

ruimte scheppen waar mensen veilig zijn? Wie zal de eerste mobiele Bethel Chapel's Annex ontvouwen en uitspreiden? Waar zal dat gebeuren? Hier en nu?

DERK STEGEMAN IS DIRECTEUR VAN STEK. HIJ WAS COÖRDINATOR EN WOORDVOERDER VAN HET KERKASIEL IN DE BETHELKAPEL VAN OKTOBER 2018 TOT FEBRUARI 2019.

IN - DRUK DE KLEINE GOD

Lange rijen bij de 'evangelical' Ashbury University (VS) begin dit jaar. Men wachtte tot er ruimte kwam in het 1500 zitplaatsen tellende auditorium. 'Revival'! Het haalde zelfs Nederlandse nieuwsmedia.

Een gewone gebedsdienst bleek plotseling de kraamkamer van een religieuze opleving. Jongeren ervoeren de Heilige Geest en honderden beleden hun zonden. 'We zijn hier al meer dan honderd uur in Hughes Auditorium – biddend, huilend, aanbiddend en verenigend – vanwege liefde', schreef Alexandra Presta, redactrice van de schoolkrant. Zulke heftige emoties kun je in ons land alleen verwachten als FC den Haag of Feyenoord kampioen wordt. En zonden belijden is – op een liturgisch ritueel na – zo goed als uitgestorven. Dat heeft plaatsgemaakt voor 'excuses', waarmee je dan ook van het gezeur af moet zijn. Maar Amerika heeft een lange geschiedenis van 'revivals'. Charles Finney (1792-1875) bracht Amerika in de negentiende eeuw in rep en roer met godsdienstige 'oplevingen' die volgden op massale evangelisatiebijeenkomsten. Hij schreef er zelfs een boek over: 'Hoe kun je een revival ervaren?' Minder bekend is dat hij zich in zijn prediking scherp tegen de slavernij keerde. De evangelist Dwight L. Moody (1837-1899) organiseerde evangelisatiecampagnes in de grote

steden in de VS en Groot-Brittannië. Vaak juist niet in kerken maar in fabriekshallen, omdat hij de buitenkerkelijke massa wilde bereiken. De vooronderstelling van de negentiende-eeuwse revivals was dat de erkenning van je zondigheid nodig was om tot een 'born again' gelovige te worden. Dat klinkt niet geheel onbekend voor de doorgewinterde Nederlandse protestant. 'Ellende-verlossing-dankbaarheid' is de drieslag waarmee menig calvinist het geloof kreeg aangereikt. Maar afwijkend is toch dat de emotie, de ervaring een zondaar voor God te zijn, de sleutel is tot geloofszerkerheid. Diep berouw, grote vreugde!

Waar mensen regelmatig van in de knoop raken, is dat ze niet weten of ze wel echt berouw hebben. De zonde wordt in iedere tijd en plaats immers elders gelokaliseerd. In Europa ligt sterke nadruk op collectieve

zonden: vervuiling van de natuur, discriminatie van medemensen. In evangelische kringen in de VS wordt zonde vaker onder de gordel gelokaliseerd. Een restant van de puriteinse negentiende-eeuwse moraal die steeds weer opduikt: geen blote tepel op tv! In West-Europa wijzen wij voor de terugloop in kerkgang onder andere naar secularisatie en individualisme. In de Amerikaanse evangelische wereld zien velen de ervaring van Gods afwezigheid als zijn oordeel over onze zondige levenswijze. Vandaar dat in republikeinse staten abortus en andere samenlevingsvormen dan het huwelijk door verboden getroffen worden. Het verklaart de populariteit van de politiek van Donald Trump onder evangelischen. Onbegrijpelijk is dan weer dat deze machtspoliticus en rokenjager voor hen de hoop voor Amerika belichaamt. Maar misschien heeft dit ook wel te maken met de kromme gedachte dat Trumps 'reiniging' van Amerika de weg vrijmaakt voor een 'revival'. Niet alleen van de kerk, maar ook van Amerika. 'Laten we Amerika weer groot maken!' Trump wil Amerika weer groot, Poetin droomt van een herren Rusland. Ik hoop maar dat het ze in Ashbury lukt om klein van God – en van hun zonden – te gaan denken.

ROB VAN ESSEN

Herinneringen aan het bombardement op het Bezuidenhout

‘Ik was nog geen tien jaar oud’

Boem van Ravenswaaij maakte als kind de Tweede Wereldoorlog mee en tekende later zijn oorlogservaringen in kleur. ‘De oorlog heeft grote indruk op mij gemaakt, maar ik ben er ook *shockproof* door geworden.’

‘Kijk, zo schuilden we voor de bommen.’ Boem van Ravenswaaij laat een tekening zien van een familie, bevend onder de trap, met huisdieren en al. Van Ravenswaaij heeft een indrukwekkende internationale carrière achter de rug, en is ook een begenadigd illustrator en cartoonist.

‘Er werd al dagen gebombardeerd, maar wij moesten tot het einde blijven’, vertelt hij. ‘Ik was nog geen tien jaar oud. Mijn vader was de enige arts in de wijk en er werden steeds gewonden bij ons binnengebracht – een indruk die ik mijn leven lang heb meegedragen. Mijn oudere zusje en ik hebben alle gordijnen in huis

losgerukt om te gebruiken als verbandgaas. Op 3 maart kwam er zó’n zware inslag dat we het huis uit zijn gerend. We konden nog net Tippy, onze Schotse terriër, aan zijn riem vastpakken. Onze kat zagen we nergens meer. We woonden aan het begin van de Laan van Nieuw Oost-Indië en we renden de hele laan af, in de richting van het viaduct in Voorburg. Ook die vlucht is mij mijn hele leven bijgebleven. Onderweg vielen er nog steeds bommen. Boven op het viaduct stonden Duitse soldaten te kijken en te lachen om de stroom vluchtende mensen.’

ILLUSTRATE: BOEM VAN RAVENSWAAIJ

‘Kijk, zo schuilden we voor de bommen.’

Kort na het bombardement ging Boem – tot woede van zijn ouders, die het veel te gevaarlijk vonden – zijn kat zoeken. De kat zag hij niet, maar in de puinhopen van hun huis vond hij een klein keramisch nijlpaardje. Het was ongeschonden, al was het aan één kant zwartgeblakerd. Boem laat het zien, hij heeft het altijd bewaard. ‘Het is het enige wat over is, verder was mijn familie alles kwijt.’

Al eerder in de oorlog had Boems vader vastgezet in Kamp Amersfoort vanwege zijn leidende rol in het artsenverzet. Gelukkig kwam hij weer vrij. ‘Op een dag zat ik in de voorkamer en zag een vreemde, kaalgeschoren man aankomen die met plezier naar mij keek’, vertelt Van Ravenswaaij. ‘Het duurde even voor ik doorhad dat het mijn vader was! Ik vraag mij wel eens af of ik het zelf ook gedaan zou hebben. Mijn verzetsdaden bleven beperkt tot het

rondbrengen van illegale krantjes zoals *Trouw* en *Het Parool* – als jongtje kon je je tijdens de *Sperrzeit* nog wel onopvallend buiten begeven. Ik heb groot respect voor mijn vader.’ Wat hebben zijn oorlogservaringen voor Van Ravenswaaij betekend? ‘De oorlog heeft grote indruk op mij gemaakt, maar ik ben er ook *shockproof* door geworden. Ik kon daardoor veel doorstaan. Ik ben dankbaar dat ons gezin bij elkaar is gebleven en dat we levend door de oorlog heen zijn gekomen. Ik heb goede herinneringen aan mensen die elkaar hielpen. Al waren er treurige momenten, ik kijk terug op een goed leven.’

ANNE-HELENE BORGTS

DIT IS EEN BEWERKTE VERSIE VAN EEN ARTIKEL DAT EERDER VERSCHIEEN IN HET WIJKBLAD BENOORDENHOUT.

Boem van Ravenswaaij: ‘Ik ben dankbaar dat we levend door de oorlog heen zijn gekomen.’

Getuigenissen van isolement en wanhoop

In het Oranjehotel overheerst de beklemming

In het Oranjehotel zette de Duitse bezetter rond de vijftienduizend verzetsstrijders, communisten, Joden, zwarthandelaren en andere vijanden van het naziregime vast. Als Nationaal Monument en museum verkondigt de voormalige Scheveningse gevangenis nu de boodschap van vrijheid en verdraagzaamheid.

Er hangt nog altijd een stille beklemming in en om het beruchte Oranjehotel. De blauwe lucht boven de gevangensmuur, overvliegende vogels en wuivend helmgras op het buitenterrein benadrukken het isolement en de wanhoop waar de gevangenen aan ten prooi moeten zijn gevallen. Binnen slagen filmpjes, gesproken fragmenten, foto's, documenten en gebruiksvoorwerpen er verrassend goed in de sfeer van weleer op te roepen. Zo vertelt Gerrit Koele (1923-2019) voor de camera over zijn gevangenschap. Hij zat in de trein en werd opgepakt, schijnbaar zonder aanleiding. Het bleek dat de bezetter hem ervan verdacht naar Engeland te willen vluchten. Koele kwam terecht in het Scheveningse ‘hotel’ en ontsnapte na honderddrieënvijftig dagen tijdens een transport naar Duitsland. De voormalige boerenknecht doet zijn relaas tamelijk laconiek, tot het hem uiteindelijk te machtig wordt. ‘Dat nooit meer’, brengt hij uit, voordat de emotie de overhand krijgt.

Galgenhumor

De naargeestige plek die de nazi's gebruikten om ‘ongewenste elementen’ op te bergen en af te voeren, werd in de volksmond ‘Oranjehotel’ genoemd. De galgenhumor was ongetwijfeld

een poging om de werkelijkheid wat te verzachten. Het Oranjehotel had alles in huis om het leven van zijn ‘gasten’ tot een kwelling te maken. Cellen van amper zes vierkante meter in oppervlakte, vaak bezet door meerdere gevangenen. Vijfhonderd van deze cellen verdeeld over zeven gangen, slechts drie badcellen, tien verhoorkamers, drie verduisterde strafcellen. Koolsoep en vier sneetjes

surrogaatbrood per dag, iedere twee weken vijf minuten douchen. Onvoorspelbaar personeel, niet zelden sadistisch en wreed. Kou, eenzaamheid, verveling, angst. Sommige getuigenissen zijn bloedstollend in hun achteloosheid. De stemacteur die een in de vuile was naar buiten gesmokkeld briefje van Arij Kop aan zijn vrouw voorleest, doet het ‘Men sloeg mij zo dat ik steeds neertolde’ haast

tragiekomisch klinken. ‘De verschillende vlekken op mijn overhemd zullen je wel te denken geven’, schreef de verzekeringsagent, die zijn verzetsdaden na een verblijf van 112 dagen met de dood bekocht. Soldaten leidden Kop door ‘het poortje’ naar de Waalsdorpervlakte, waar de terdoodveroordeelden het vuurpeloton in de ogen keken. Arij Kop was een van de gefusilleerden over wie Jan Campert het beroemde gedicht ‘Het lied der achtien doden’ schreef. Het hangt in de toenmalige corridor des doods, die door het museum is gehandhaafd.

‘Het personeel was vaak sadistisch en onvoorspelbaar’

Het met bloed bevlekte horloge van communist Herman Holstege, die zijn einde vond in cel 712, dook op tussen zijn nagelaten bezittingen. Holstege's kleding was gereinigd, het uurwerk blijkbaar aan de aandacht van zijn beulen ontsnapt. Het codebericht dat Frits van der Schriek in onmogelijk kriebelschrift naar zijn dierbaren stuurde en dat pas onlangs op verzoek van de familie door de AIVD is ontcijferd. De talloze brieven, tekeningen, herinneringen in een of andere vorm. Het is gedocumenteerd, het bleef bewaard.

Het kán niet voor niets geweest zijn.

MATTHIJS TERMEER

ORANJEHOTEL.NL

Het Oranjehotel had alles in huis om het leven van zijn ‘gasten’ tot een kwelling te maken.

Te gast bij de kerk Al Abrigo del Altísimo:

De halleluja's zijn niet van de lucht

Voor migrantenkerken is het niet altijd gemakkelijk om een geschikte ruimte te vinden voor hun vieringen en activiteiten. Dat geldt ook voor de evangelische kerk Al Abrigo del Altísimo. Het gebrek aan een eigen ruimte weerhoudt de gemeenschap echter niet van een viering waar het enthousiasme en de overtuiging vanaf spatzen.

Van de zestig à zeventig mensen waaruit de kerkgemeenschap Al Abrigo del Altísimo ('in de schuilplaats van de Allerhoogste') bestaat, is deze zondagochtend ongeveer de helft aanwezig. Er wordt vol overtuiging gezongen en daarbij ritmisch in de handen geklapt. De preek gaat erover dat alle aanwezigen een voorbeeld moeten zijn voor anderen, onder meer door de blijde boodschap van het christelijk geloof te verkondigen aan iedereen die het wil horen. 'Alles is gericht op leven naar en getuige zijn van Gods Koninkrijk', zegt pastor Nelson Lacroes.

Zondagsschool

De mensen lijken elkaar goed te kennen en er is een hartelijke, verwelkomende sfeer. Gemeenteleden komen niet alleen uit Den Haag, maar uit de hele regio. Hun geografische achtergrond ligt in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied. Via koptelefoons wordt de preek vertaald in het Spaans

voor degenen die het Nederlands onvoldoende begrijpen. Het is een vrij jonge gemeente die hun 'zondagsschool', zoals zij het zelf noemen, wekelijks houdt in buurthuis de Kronkel aan het Westeinde. De preek, die een uur duurt, wordt rijkelijk gelaardeerd met de enthousiaste uitingen van de gelovigen. De halleluja's, amens en getuigenissen in het Spaans zijn niet van de lucht, maar er is ook zacht instemmend gemompel te horen. De opdracht aan de gemeente is duidelijk: zoek eerst en vooral het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid. Hoe meer we ons zorgen maken over ons dagelijks leven, hoe meer kans we lopen uit het oog te verliezen wat het evangelie ons brengt.

Zoektocht naar eigen ruimte

Uit onderzoeken blijkt dat de gemeente Den Haag dankzij de migrantenkerken jaarlijks miljoenen euro's bespaart, door alle (sociale) activiteiten

De preek wordt rijkelijk gelaardeerd met de enthousiaste uitingen van de gelovigen.

die deze kerken organiseren. Daar levert deze kerkgemeenschap ook zeker een bijdrage aan. Naast de bijeenkomst op zondagochtend is er elke woensdag een bidstond en elke vrijdag Bijbelstudie. Ook zijn er regelmatig aparte bijeenkomsten voor jongeren en voor kinderen. Daarnaast zijn er lezingen en workshops over allerlei onderwerpen zoals opvoeding, budgettering, gezondheid, voeding, schoolkeuze en opleiding, ouderen en mantelzorg. Een praktisch probleem hierbij is het vinden van onderdak. Net als ongeveer 45 andere internationale kerkgemeenschappen in Den

Haag is Al Abrigo del Altísimo naarstig op zoek naar een eigen ruimte voor alle bijeenkomsten.

'Het is belangrijk één plek te hebben voor de activiteiten'

Het zou geen probleem zijn als die ruimte gedeeld moet worden met andere groepen, maar het is belangrijk één plek te hebben voor alle activiteiten, waar mensen bij elkaar kunnen komen en waar ze zich thuis voelen.

Nu wordt er gebruikgemaakt van in totaal wel vijf verschillende locaties. Het is elke maand een flinke puzzel, ook financieel, om de planning rond te krijgen.

Al Abrigo del Altísimo is aangesloten bij HUB-Geloof in Den Haag, een netwerkorganisatie van internationale en migrantenkerken. Dit is een initiatief van Mara, levensbeschouwelijke instelling voor maatschappelijk activeringswerk, in samenwerking met Stek, de uitvoeringsorganisatie van de Protestantse Diaconie. Ook bij HUB is huisvesting van de verschillende kerken een urgent en terugkerend onderwerp van gesprek. Pastor Lacroes noemt het palet van de migrantenkerken zeer divers en zegt blij te zijn met de samenwerking. 'We versterken elkaar en uiteindelijk hebben we allemaal dezelfde missie.'

JOLLY VAN DER VELDEN

MIGRANTENKERKEN DIE OP ZOEK ZIJN NAAR HUISVESTING WORDEN UITGENODIGD ZICH TE MELDEN VIA HUB@MARAPROJECTEN.NL, EVENALS AANBIEDERS VAN BESCHIKBARE RUIMTES. HUB BRENGT VRAAG EN AANBOD BIJ ELKAAR DOOR HET RONDSTUREN VAN EEN HUISVESTINGSMAILING MET HET ACTUELE AANBOD NAAR KERKEN DIE OP ZOEK ZIJN. INFORMATIE OVER HUB: HUB-DENHAAG.NL

'Kerken, moskeeën, tempels en synagogen zijn belangrijk.'

Bij de onderhandelingen over de coalitie vorig jaar heeft Bredemeijer er persoonlijk en bij voortduring op gehamerd dat er een portefeuille levensbeschouwing kwam. De weerstand was evenwel groot. In Nederland zijn kerk en staat toch gescheiden? In die gedachtegang moet de overheid zich verre houden van religie.

'Dat argument wordt te pas en te onpas genoemd', stelt Bredemeijer. 'Historisch gezien betekent de scheiding dat je je niet met elkaars organisatie bemoeit. Daarvan is natuurlijk geen sprake. Maar als je ziet hoe belangrijk kerken, moskeeën, tempels en synagogen zijn voor veel Hagenaars, dan is het toch logisch dat je als gemeentebestuur met deze organisaties voeling wilt houden?'

Zelf is Bredemeijer christen, lid van de vrijgemaakt-gereformeerde Ichtuskerk in Scheveningen. 'Ik kom uit Harderwijk, uit een liefdevol gezin waar in de opvoeding het geloof belangrijk was. Dat geef ik ook door aan mijn eigen kinderen. Natuurlijk anders dan vroeger, maar in de kern wil ik hun graag christelijke waarden doorgeven: oog hebben voor elkaar,

Wethouder Hilbert Bredemeijer over levensbeschouwing: 'Laten we onze afkomst niet verloochenen'

Voor het eerst heeft het Haagse gemeentebestuur een coördinerend wethouder levensbeschouwelijke organisaties. In zijn kamer in het stadhuis vertelt wethouder Bredemeijer over de oorsprong en reikwijdte van zijn portefeuille.

en in maatschappelijke verbanden en discussies actief laten zien waar het christelijk geloof voor staat.'

Startkapitaal

De hoofdtaken van Bredemeijer liggen op andere terreinen: onderwijs, jeugd en sport. Dat zijn grote portefeuilles, waar grote problemen doorlopend om oplossingen vragen. De portefeuille levensbeschouwing is van een ander kaliber. 'Hier kan ik met mijn gesprekspartners vrijuit denken.' Het enige knelpunt dat al jaren op de agenda staat, is het verwezenlijken van een kerkverzamergebouw voor de vele migrantenkerken die Den Haag rijk is. Vaak kunnen die moeilijk onderdak vinden, omdat ze weinig huur kunnen betalen. Gezien het belang van migrantenkerken als ontmoetingsplaatsen voor hun leden en voor de stad in groter verband – van sociale ondersteuning tot taallessen – heeft het gemeentebestuur zich nu voorgenomen de oprichting van een gebouw actief te ondersteunen. 'De coalitie heeft 6,5 ton startkapitaal toegezegd. Ik verwacht dat het gebouw er binnen drie jaar is.'

Mag het iets duidelijker?

Als coördinerend wethouder hoopt Bredemeijer eraan bij te dragen dat de plaats van godsdienst en levensbeschouwing in de Haagse samenleving zichtbaarder wordt. Zo brandde in december in het atrium van het stadhuis een grote zevenarmige joodse kandelaar, een menora, tijdens het Chanoekafeest. Bredemeijer: 'Moslims laten al sinds hun komst hier openlijk zien hoe belangrijk de islam voor hen is. Zie de vastenmaand ramadan en hoe die steeds breder in

de stad wordt gerespecteerd. Ik heb me er wel eens aan geërgerd dat christenen hun feestdagen steeds vaker lijken weg te stoppen. Je mag elkaar geen "gezegend kerstfeest" meer wensen, maar dat moeten "mooie eindejaarsdagen" worden. Kom kom, mag het iets duidelijker, voor mijn part activistischer? Inclusie is mooi, maar dan moeten er juist dingen bijkomen. Laten we geen oude symbolen schrappen. We hoeven onze afkomst toch niet te verloochenen?'

'Mijn frustraties worden niet altijd gedeeld'

Tot verrassing van de wethouder bleken in gesprekken met bestuurders van levensbeschouwelijke organisaties die hij tot nog toe heeft gevoerd, zijn frustraties door hen niet altijd gedeeld te worden. Hij zegt het op een bijna lachende toon. Niettemin gelooft hij heilig in het belang van zijn portefeuille. Al was het maar om voor elkaar te krijgen dat de meer dan honderd migrantenkerken in de residentie elkaar kunnen versterken. Nog een onderwerp dat hem bezighoudt: de uitbreiding van het betaald parkeren, waardoor niet alleen kerkbezoekers maar ook sportclubs in de problemen komen. 'Je zou kunnen denken aan een symbolisch, laag tarief van bijvoorbeeld tien cent voor de eerste twee uur.' Maar zover is het nog lang niet.

JAN GOOSSENSSEN

Tentoonstelling Koloniaal Den Haag

Het koloniale verleden is in onze stad op veel manieren aanwezig: in taal, architectuur, muziek, eten, festivals en herdenkingen. Het Haags Historisch Museum laat in de tentoonstelling *Koloniaal Den Haag, een onvoltooid verleden* het koloniale verleden en heden zien van regeringsstad Den Haag. Beslissingen die hier werden genomen, hadden ooit grote gevolgen voor miljoenen mensen in Indonesië, Suriname en de Caribische delen van het koninkrijk. Ruim drie eeuwen lang werden deze gebieden bestuurd vanuit één dominante drijfveer: het maximaliseren van winst. Dit ging gepaard met onderdrukking van de inheemse bevolking, rechteloosheid, geweld, slavernij en het de kop indrukken van verzet. De tentoonstelling vertelt dit verhaal door de ogen van een aantal historische personen, van de groei van het kolonialisme tot en met de afschaffing van de slavernij in 1863 en de strijd voor autonomie en onafhankelijkheid. Het museum riep ook stadsgenoten op om een bijdrage te leveren aan de tentoonstelling. Met persoonlijke objecten en familie verhalen schetsen zij een beeld van de doorwerking van het koloniaal verleden in hun persoonlijk leven, tot op de dag van vandaag.

T/M 3 SEPTEMBER 2023. ENTREE: NORMAAL € 15, KORTINGSREGELINGEN VAN GRATIS TOT € 7,50. HAAGS HISTORISCH MUSEUM, KORTE VIJVERBERG 7. INFO EN TICKETS: HAAGSHISTORISCHMUSEUM.NL.

Ad van der Helm werkt aan de oecumene met een motto:

‘Wees geduldig en houd stand’

Pastoor Ad van der Helm stopt als voorzitter van de Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK). Niet omdat hij klaar is met de oecumene, maar omdat een mens nu eenmaal niet alles tegelijk kan. ‘De oecumene is ongelofelijk belangrijk. We hebben elkaar als kerken hard nodig.’

Van der Helm licht zijn afscheid als voorzitter van de HGK toe: ‘Met ingang van 1 januari ben ik voorzitter geworden van het IKV, het Interkerkelijk Vredesberaad. Daarnaast zit ik in het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO). Ik moest mijzelf afvragen wat ik wil en kan blijven doen. Mijn conclusie was dat het tijd werd om het stokje over te dragen. Secretaris Margriet Quarles van Ufford en ik zijn samen de Jut en Jul van de oecumene en dat bedoel ik positief: het is een intense, hartelijke en vriendschappelijke samenwerking. Ook Margriet gaat er over enige tijd mee stoppen en er wordt gezocht naar vervangers. Daarbij is het de bedoeling om weer zowel de protestantse als de katholieke kerk te vertegenwoordigen.’

Relatie met de overheid

Gloedvol vertelt Van der Helm over zijn werk van de afgelopen jaren voor de HGK: ‘Oecumene is ongelooflijk belangrijk. We hebben elkaar als kerken hard nodig. Ik droom ervan dat kerken de stem kunnen zijn van mensen die verstandig nadenken en grote waarden vertegenwoordigen. En dat is niet eenvoudig.’ Op de vraag wat eruit springt als hij terugdenkt aan zijn jaren bij de HGK,

komt het antwoord prompt: ‘We hebben veel energie besteed aan onze relatie met de overheid. We kunnen niet meer uitgaan van de vaste positie van kerken in de samenleving. We moeten laten zien wat we in huis hebben. Dat wordt ook zichtbaar met mooie organisaties als Stek, Mara en het Straatpastoraat. Nu is er zelfs een wethouder met levensbeschouwelijke organisaties in zijn portefeuille. Herdenken is een ander belangrijk aspect van ons werk. Zoals het herdenken van gestorven vluchtelingen rond 2 november, de Jom Hasjoaherdenking in april – de dag waarop het getto van Warschau werd vernietigd – en de herdenkingen op 4 mei en 15 augustus.’

‘De tijd van de makkelijke antwoorden is voorbij’

In veel kerken is de vraag actueel wat zij kunnen betekenen voor jongeren. Ook bij de HGK is hiervoor bijzondere aandacht, onder andere met de oprichting van Jong HGK. Van der Helm: ‘Jongeren zoeken zingeving, zijn bezig met gender, worstelen met onzekerheid en zijn zoekend

De Haagse Gemeenschap van Kerken

Bij de oecumenische Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK) zijn meer dan 22 Haagse kerkgemeenschappen aangesloten, die zich met elkaar willen inzetten voor een rechtvaardige wereld. Zij willen dienstbaar zijn aan het leven van alle mensen op het gebied van aarde, leefwereld en werk, de sleutels voor een gelukkig en zinvol leven. De gemeenschap is een ‘vriendschap tussen broeders en zusters die boven theologische verschillen staat’, aldus Van der Helm.

INFO: OECUMENEDENHAAG.NL

naar hun identiteit: wie ben ik nou eigenlijk? Wat is mijn seksualiteit? Wat moet je doen als je je niet happy voelt in je lijf? Mijn boodschap is: God heeft jou gewild zoals je bent. Ik hoop dat God jou ziet, bemint en geluk toewenst. En waar dat telooft, wil God bij je zijn. We moeten jongeren de vraag stellen waarmee we hen kunnen helpen. Want de tijd van de makkelijke antwoorden is voorbij.’ Van der Helm gaat zijn werk voor de HGK zeker missen. ‘Maar ik blijf wel de Prinsjesdagviering doen’, stelt hij. Op 21 juni neemt hij (vanaf 16.00 uur) afscheid tijdens de zomerborrel in de pastorietauin van de Jacobus de Meerderekerk aan de Parkstraat. Dan spreekt Maurits Chabot naar aanleiding van zijn boek *Over de kloof*, dat vertelt over onwaarschijnlijke

FOTO: MATTHIJS TERMEER

‘Ik droom ervan dat kerken de stem kunnen zijn van mensen die verstandig nadenken en grote waarden vertegenwoordigen.’

vriendschappen. Iedereen is van harte welkom om hierbij aanwezig te zijn. Van der Helm gaat verhuizen en geeft zijn nieuwe woning een motto: ‘Wees geduldig en houd stand’. Dat geldt

voor al het werk dat hij voor zowel Den Haag als voor landelijke organisaties deed en doet.

GREET KAPPERS

Beeld bij Pinksteren

De redactie heeft drie fotografen gevraagd om een foto te maken over twee elementen die bij Pinksteren horen, vuur en wind, en en daar een korte tekst bij te schrijven.

FOTO: MATTHIJS TERMEER

Vlammen

Het verhaal wil dat de Heilige Geest tot de apostelen van Jezus kwam in de vorm van vlammetjes boven hun hoofden. Twaalf in getal. Twaalf kaarsjes aansteken vind ik nogal truttig, dus trek ik een nachtelijk Westland in op zoek naar symbolische vlammen. Affakkelpijpen misschien, maar een blik over de Nieuwe Waterweg leert dat die zelfs in de Europoort niet te zien zijn. Druk is het niet, de hardwerkende Westlanders slapen. Langs de N-zoveel klonteren de lampen van lantaarnpalen samen tot kleurige kristallen. Meer dan twaalf, maar de Heilige Geest is toch ook alomtegenwoordig?

MATTHIJS TERMEER

Lichtend vuur

Als alles duister is, als matheid regeert of moeheid dagelijkse kost is, voel dan de noodzaak een lichtend vuur te maken.

Vuur raakt ons aan en verandert ons. Vuur is niet vrijblijvend en omdat we dat allemaal weten, verstoppert we ons er regelmatig voor. We nemen genoeg met een smeulende gloed of zelfs met een laag grijze as.

Maar als je goed luistert, kan ons vuur, ons enthousiasme de sleutel naar bevrijding zijn. Het vertelt ons wat echt belangrijk is. Het is als voeding voor onze ziel, doordat het ruimte vraagt voor ons eigen verhaal.

JOLLY VAN DER VELDEN

FOTO: JOLLY VAN DER VELDEN

FOTO: JAN VAN DER WOLF

En de wind steekt op...

Deze straatpoëzie kun je tegenkomen op een zijmuur van een huis ergens in de binnenstad van Leiden. De dichter, Willem Hussem, verwoordt hoe dat gaat met inspiratie. Een schilder begint aan een doek. Hij gebruikt z'n ambacht en vakkennis. Ineens gebeurt het: er ontstaat een dynamiek, alsof het schilderij zichzelf schildert. Onstuitbaar. Natuurlijk is de kunstenaar

er helemaal bij betrokken. Maar hij wordt gedreven. Ook beeldhouwers, schrijvers en musici kunnen daarover vertellen. Het geldt ook voor Pinksteren. Het is inzet én verwachting. Je hijst het zeil in de hoop dat de wind opsteekt en de Geest gaat waaien.

JAN VAN DER WOLF

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u. en 11 u. zo. 7 mei om 16 u. evensong. 18 mei 11 u. 29 mei 10.30 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 9.15, 13 u. Engels/ Afrikaans. 18 mei 9.15 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 11 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandenplein 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u. 18 mei 9.30 u. 29 mei 10.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11 u. 18 mei 11 u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 9.30 u. 11.30 u. Spaans. 18 mei 9.30 u.
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Zo. 11 u. 18 mei 11 u.
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkparochiedevier evangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10.30 u. 28 mei 10.30 u. WoCo met diaken Kuhlmann. 29 mei: 10.30 u. met pater Hayon
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Zo. 10 u. 4 mei 19.15 u. oecumen. herdenking. 28 mei: 10 u. met wnd. pastoor Kouijzer. 3 juni 19 u. evensong Zo 18 juni om 10 u. Jongerenviering van beide parochies.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arsker, Aaltje Noordervierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. Zo. 10.30 u. 28 mei 10.30 u. met pater Vervooren
Leyenburg. Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo 10 u. 28 mei: 10 u. met pater Hayon

Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9.30 u.
De Zinnen, kapel Chr. Triumfatorkerk ma 18.15 u. avondgebed
Lourdeskapel Berkenbosch Blokstraat 9A dagelijks open (9-18 u.) za 11 u. Rozenkransgebed
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10.30 u.
English. Bezuïdenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17.30 u.
Français. Stoeplaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 9.30 u. Family Worship, 11 u. Holy Communion, 17 u. Contemporary Worship 4de zo. 17 u. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer-van Rijcklaan 20. 10 u.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr 7. Zo 10 u. eucharistie 14/5, 11/6 16 u. vespers
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10.30 u.
Leger des Heils Ambachtsgaard 198. Zo. 10.30 u. met muziekkorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 10 u. met zang en muziek. apgen.nl. (geen vaste voorganger)
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10.30 u. stille samenkomst.
Taizé Buurt- en kerkhuis Bethel, Thomas Schwenckestraat 30, maandag 19.30 u.

Symbolen
X geen dienst
* zie website van de kerk
S&T Dienst van Schrift en Tafel

Soms wijzigen de tijden van de diensten. Check tevoren de website van de kerk van uw keuze. * betekent: kijk op de website van de kerk

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	7 mei	14 mei	18 mei Hemelvaart	21 mei	28 mei Pinksteren	4 juni	11 juni	18 juni	25 juni
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Jannet van der Spek HA	ds Marja Flipse	Lutherse kerk	kringviering	ds Erwin de Fouw, Jannet van der Spek	ds Jannet van der Spek HA	ds Fokke Fennema	ds Esther Israël kringviering	ds Erwin de Fouw
Duinzichtkerk V. Hogenhoutlaan 89	10.00	ds Erwin de Fouw	dr Ad van Nieuwpoort	Christus Triumfatorkerk	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	ds Jaap van de Meent	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Juliana v. Stolberglaan 154	10.00	ds Giel Schormans	ds Jaap van den Akker	dr Ad van Nieuwpoort	ds Arend Noordam	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Berit Bootsma	ds Jaap van den Akker	ds Robin ten Hoopen
Pax Christikerk Vlamburg 2	11.00	dr Gieneke Sneller-Vrolijk	ds Jasper Klapwijk HA	X	ds Bart Noort	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Peter Bakker	ds Leneke Marchand	ds Jasper Klapwijk
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof	ds Giel Schormans	ds Jantine Veenhof	ds Evert Westrik	ds Jantine Veenhof	ds Jan Maasland	ds Jantine Veenhof	ds Jantine Veenhof HA	ds Agnes Gooijer-Snel
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Ellen Verheul	kringviering	X	ds Jacob Korf HA	ds Fokke Fennema	Liesbeth Kromhout	kringviering	ds Durkje Stikema HA	ds Jantine Veenhof
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	ds Marjan Zebregs cantate	ds David Schiethart	X	ds Olivier Elseman	dr Paul Sanders	dr Herbert Wevers	Jillian Barrett-Tolk	ds Marja Flipse	ds Casper van Dongen HA
Maranathakerk 2e Sweelincstr.156	10.30	ds Ad Alblas cantate	ds Erika van Gemerden	X	ds Mark van der Laan	ds Bert Kuipers	ds Mark van der Laan	ds Robert Jan Bakker	ds Mark van der Laan cantate	*
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	*	ds Ruud Stiemer	X	ds Geertje Zomer	ds Jan Maasland	ds Antje van Mansum-Hoogenboezem	ds Jasper Klapwijk	ds Anneke Mooi	ds H. Allewijn
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds Peter Crom	ds Rob van Essen	Sandra den Hollander	ds Henk van Laren	ds Casper van Dongen	ds Olivier Elseman	ds Nel van Dorp	*	*
Abdijkerk Willem III-str. 40	10.00	ds Nel van Dorp	ds Wietske Verkuyl	ds Thomas Koelewijn	ds Meindert Burema	ds Wietske Verkuyl	ds Thomas Koelewijn	ds Wietske Verkuyl	ds Nel van Dorp	ds Wietske Verkuyl S&T
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Mark van der Laan	ds Heleen Joziassse	X	ds E. van Bolhuis-Szabo	M. Anema	ds Arja Hoogerbrugge	ds P. Koster	S. den Hollander	ds Yvonne Schoonhoven HA
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	ds A. van der Dussen	ds Gerco Lock	ds Wim Scheltens	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	ds Annette Bosma
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds Barend Weegink	ds Barend Weegink	ds Barend Weegink	ds Jaap Quist	ds Barend Weegink	ds D. Heikoop	ds Barend Weegink HA	ds C. van Loon	ds Barend Weegink
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Jakob Korf	ds Charlotte van der Leest	ds Ad Wijlhuizen	ds Arien Treuren	ds Charlotte van der Leest S&T	ds Adri Sterrenburg	ds Charlotte van der Leest cantate	ds Dirk-Jan Thijs	ds Charlotte van der Leest
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds Bernhard van Vreeswijk	ds G. Bijkerk evangelisatie	ds A. van den Berg	ds Bernhard van Vreeswijk	ds Bernhard van Vreeswijk 29/5 W. den Hertog	ds Bernhard van Vreeswijk	ds D. Meijvogel evangelisatie	ds Bernhard van Vreeswijk	ds Bernhard van Vreeswijk HA
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	ds J. Compagner	9.30 ds Attie Minnema in Dorpskerk	ds Paulien Matze	ds Attie Minnema	ds Jan Eerbeek	ds Julia van Rijn	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds G. van Meijeren ds G. Hiensch	ds Bert Karel Foppen ds A. Jonker	ds Bert Karel Foppen X	ds A. Kunz ds Bert Karel Foppen	ds Thejon Bos ds J. van der Meijden	ds Bert Karel Foppen ds C. van Dis	ds Bert Karel Foppen HA ds Thejon Bos	ds Thejon Bos ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds M. Dubbeldam
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	*	X	ds Karl van Klaveren	*	ds Karl van Klaveren	*	ds Karl van Klaveren	*
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Klaas Wigboldus	ds Jan Tom Schneider HA	ds Rien Lanooy	ds Tom de Haan	10.30 ds Rien Lanooy cantate	ds Rien Lanooy belijdenis	ds Jan Tom Schneider 17u evensong	ds Rien Lanooy HA	10.30 ds Rien Lanooy cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	Nienke Vos	ds Jannet van der Spek HA	ds Erwin de Fouw	ds Fokke Fennema	Lukaskerk	ds Gert Scholten	ds Erwin de Fouw HA	ds Jannet van der Spek	Lukaskerk
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Dieuwertje Zantingh	pasteur Karel Blei	X	Joop la Grouw	Virginie Lacomme	pasteur Dieuwertje Zantingh	Francois Roux	Joop la Grouw	Virginie Lacomme
Oude Kerk Herenstraat 77 Voorburg	10.00	ds Leneke Marchand	ds Giel Schormans	ds Jan Maasland	ds Adri Sterrenburg 19u vesper	ds Giel Schormans	ds Giel Schormans	ds Giel Schormans	ds Leneke Marchand 19u vesper	ds Lenke Marchand
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Adri Sterrenburg doventolk	ds C. van der Meij	Oude Kerk	J. de Haan	ds A. Brabander	ds B. Bootsma doventolk	ds C. van der Meij	ds Giel Schormans	ds A. Brabander

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	7 mei	14 mei	18 mei Hemelvaart	21 mei	28 mei Pinksteren	4 juni	11 juni	18 juni	25 juni
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfr Thomas Vesterling	Pfrin B. Lang	X	Pfrin Jana Vallee	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	*	*	*
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marijn Vermet	ds Menno Meihuizen	X	ds Bernd Hirschfeld	ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet	ds Rik Wagenaar	ds Marijn Vermet	vierde zondag
Ev. Broedergem. Hernhutters Chasséstr. 1	10.00	broedergroep	zr Christine Welschen	X	zr Christine Welschen	11u zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	11u zr Christine Welschen
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Carrière en macht Janine Mutsaers, Leo van Driel	X	X	Rancune, gif en tegengif Colet van der Ven, Heleen Goddijn	Paul van der Harst, Tamme Wiegersma	Recht in goede handen? Joot Meijer, Jolly van der Velden	X	Vluchtelingenwake ds Derk Stegeman, Gerard Jansen	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	14.00	ds Hendri Sendjaja	ds Nico van Splunter	ds Stanley Tjahjadi	ds Machteld de Mik van der Waal	ds Johannes Linandi	ds Hendri Sendjaja	ds Johannes Linandi	ds Hendri Sendjaja	ds Johannes Linandi
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Jericho en Nineve	X	X	Pinksteren	X	Brood voor onderweg	X	X
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	Eucharistie ds Jan Groenleer	X	X	X	Pinksteren	*	*	*	*
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	X	*	ds Antje van der Hoek, ds Reinhold Philipp	ds Wilma Blaak	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Jesse Gruiters
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	9.30	ds Han Hagg	ds Jasper Klapwijk	X	ds Bart Noort	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk HA	ds Dick Groenendijk	ds Hans Riemer	ds Jasper Klapwijk
Franciscuskerk N. Broeckhuijsenstr. 23	10.30	pastor Nabor Langstraat	pastor Marie-Thérèse van der Loo	X	ds Mineke Kroes	pastor Nanda de Hoop	ds Mieke Speckens	ds Mineke Kroes	pastor Nanda de Hoop	pastor Rien Leijdekker

FOTO: HERBERT BIESER VIA PIXABAY

Liedboekmarathon

Wie van zingen houdt, kan zijn hart ophalen tijdens de Liedboekmarathon in de Bosbeskapel. In negen blokken van een uur gaat het kriskras door het liedboek heen. Begeleid door musici worden er bekende en onbekende liederen gezongen: onder andere psalmen, Engelse liederen, een canon en Taizéliederen. Er is koffie en thee, een lunchpauze en na afloop soep met brood. Het is mogelijk om voor een uurtje te komen, maar ook de hele dag of meerdere keren.

ZA. 13 MEI, 7-19 U. FINALE OM 18.15 U. BOSBESKAPEL, BOSBESSTRAAT 5.

Badkapel Boeken met Alain Verheij

Op de bijeenkomsten van Badkapel Boeken staat steeds een ander boek centraal dat raakt aan het thema 'religie of zingeving in de 21e eeuw'. Op zaterdag 3 juni is theoloog en schrijver Alain Verheij te gast. Hij houdt een inleiding en ds. Charlotte van der Leest geeft een beschouwing, gevolgd door vragen uit het publiek.

ZA. 3 JUNI, 15.30-17 U. NIEUWE BADKAPEL, NIEUWE PARKLAAN 90. AANMELDEN VIA NIEUWEBADKAPEL.NL. VRIJWILLIGE BIJDRAGE.

FOTO: TOM HERMANS VIA UNSPLASH

C'est une chanson!

Nathalie Mees zingt Franse chansons, waarbij ze dwars door door alle eeuwen gaat, van liederen van Josquin des Prez (geboren omstreeks 1450) tot Barbara Pravi, die in 2021 tweede werd op het Eurovisie Songfestival. Wouter Lucassen begeleidt haar op luit en theorbé.

ZO. 28 MEI, 15-16 U. MARLOTKERK, BLOKLANDENPLEIN 15.

FOTO: WOUTER LUCASSEN

Gezocht: bestuurslid

Heb je een warm hart voor diaconaal werk? Wil je dat bestuurlijk helpen versterken?

De Protestantse Diaconie zoekt een nieuw bestuurslid!

Scan de QR-code voor meer informatie.

FOTO: SOUNDCLLOUD.COM

Evensong Festival

Het Kloosterkerkkoor bestaat honderd jaar en dat wordt gevierd met een eendaags festival rond de *evensong*: een bijna geheel gezongen vesperviering die in een groot deel van de Engelse kathedralen en kapellen dagelijks plaatsvindt. Grote namen uit Engeland en Nederland nemen de bezoekers mee in de betekenis en rijkdom van de *choral evensong* en natuurlijk wordt er gezongen, heel veel gezongen!

ZA. 10 JUNI, 10-18 U. KLOOSTERKERK, LANGE VOORHOUT 4. DEELNAME € 27,50 (INCLUSIEF LUNCH, KOFFIE/THEE EN BORREL). AANMELDEN VIA KLOOSTERKERK.NL/EVENSONG-FESTIVAL-10-JUNI-2023.

Capella Sine Nomine

Het koor Capella Sine Nomine onder leiding van André Vis bestaat tien jaar en geeft een feestelijk concert. In plaats van hoogtepunten uit de afgelopen jaren zingt het koor juist (religieuze) muziek die het nooit eerder heeft uitgevoerd.

ZA. 20 MEI, 20 U. MARIA VAN EIK EN DUINEN, LOOSDUINSE HOOFDSTRAAT 4. TOEGANG GRATIS, COLLECTE EN FEESTELIJKE BORREL NA AFLOOP.

Kerken vieren samen Hemelvaartsdag

FOTO: BETHELKERK SCHEVENINGEN

Tien Haagse kerken vieren gezamenlijk Hemelvaartsdag, met muziek van de band Elim en organist Marcel van Duijvenvoorde. Ds. Jasper Klapwijk verzorgt de verkondiging. Er is een crèche en een kinderprogramma.

DO. 18 MEI, 10 U. BETHELKERK SCHEVENINGEN, JURRIAN KOKSTRAAT 175. INFO: MISSIONAIR-PLATFORMDENHAAG.NL

In gesprek met rabbijn Soetendorp

In de serie Duinzichtgesprekken gaat Ad van Nieuwpoort in gesprek met rabbijn Awraham Soetendorp. Na afloop *meet & greet*.

ZO. 11 JUNI, 16 U. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCKLAAN 86. RESERVEREN VIA DUINZICHTKERK.NL. BIJDRAGE: UW GIFT.

FOTO: ROEL WIJNANTS VIA WIKIMEDIA COMMONS

Kunst in de kerk

Kunstbeoefenaars exposeren hun schilderijen, beeldhouwwerken, tekeningen en borduurnijverheid. Wie interesse heeft om zelf deel te nemen aan de expositie, kan contact opnemen met Loek Ruijters (eller@ziggo.nl).

ZO. 28 EN MA. 29 MEI, 12-16 U. TITUS BRANDMAKERK, KAMPERFOELIESTRAAT 279.

FOTO: PEKELS VIA PIXABAY

Repair Café

De vrijwilligers van het Repair Café geven kapotte spullen een tweede leven. Zij repareren van alles, van stofzuigers tot Senseo's, van textiel tot computers en van lampen tot keukenmachines. Aanmelding is verplicht en is pas definitief als er een reactie is ontvangen.

ZA. 13 MEI, 11-13 U. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCKLAAN 89. AANMELDEN EN INFO: REPAIRCAFÉDENHAAG.NL
ZA. 3 JUNI, 11-13 U. BUURT-EN-KERKHUIS BETHEL, THOMAS SCHWENCKESTRAAT 28/30. AANMELDEN EN INFO: BETHELDENHAAG.NL

FOTO: ANNE-HELENE BORGTS